

kezni, mikor egy-egy Fra Angelico térdre borulva imádkozott, mielőtt az ecsetet a kezébe vette volna s mikor egy-egy Tintoretto birásáért fejedelmek szálltak egymással harcba.

□ Manapság a festészet olyan kenyérkereseti forrássá sülyedt, akárcsak az adószedés s ha mégis születik időnként egy-egy remekmű, az tisztán a véletlen szerencse műve.

□ Még maguk a szalonok is megváltoztak különben. Keletkezésük idején mintegy a »halhatatlannok berke«-ként szerepeltek, ahova még egy Millet, egy Rousseau is csak nehezen tudott bejutni. Manapság a szalon is csak olyan kiállítás mint a többi, kevésbé a magasztos elvek, mintsem inkább a materiális érdekek által kormányozva.

□ Még egy tény lehet a vernissage-iteda impresszióiból kihámozni: azt, hogy a realizmus, mint tárgy, mint forma s mint kifejezés határozottan fölébe került az idealizmusnak: a nyers obszerváció, az élet s a természet pozitív tényeinek megörökítése szemmel láthatólag elébe hágott az rucució, a képzelet s a poézis munkájának. — Messze vezetne annak a bírálata, hogy vajjon sajnálnunk kell-e a materializmus diadalát az idealizmus felett, a finom, a szubtilis vonalak bukását, a kemény, realiztikus formák mellett. De mindenesetre érdemes feljegyezni ezt a tény, mint korunk művészetének egy tipikus sajátosságát.

HAVAS ZOLTÁN.

BUDAPEST ÚJ ÁLLATKERTJE.

□ Budapest székesfőváros fejlődésében a legutóbbi évek különösen nagy változásokat idéztek elő. Bárczy István egyéniségének súlya erősen érzik rajta.

□ Legkiváltkép az építkezések vettek rohamos lendületet. Ugy a magán, mint a középítkezések szédületesen szaporodnak. A magánépítkezések igen sok esetben túlzott vagy már unalmas szecesszióban tévelyegnek. A középítkezések között már több a kivétel. Leginkább kitűnik valamennyi közül az új állatkerti építkezés. Ugyanis a régi állatkertet a város átvette a társulattól, — mely addig elég nemtörődomséggel kezelte, — s áldozatot nem kímélve, megcsinálta az ujat, amelyik ezentúl egyik alapos büszkesége lesz fővárosunknak. Bódy Tivadar dr. tanácsos vette kezébe az állatkert ügyét s a legapróbb részletekig tanulmányozgatta és szervezte az építést. Neuschloss Kornél dr. bizottsági tag ajánlatára két fiatal, de nagy tehetségükkel máris előretörő építőművészt — névszerint Zrumeczky Dezsőt és Kósch Károlyt — bízták meg az ujonnan építendő objektumok megtervezésével. A park művészi tervét pedig Végh Gyula, székesfővárosi mérnök koncipiálta.

□ A két talentumos architektus, Zrumeczky és Kósch, új építőművészeti formanyelven szól itt hozzánk. S e kellemes és értékes ujság: Magyar architektúra. Népművészetünk kincsei az ő fantáziájuk tűzében átnemesedve, mint magyar architektikus formák jelentek meg. És ez az architektúra nem

a vitézkötés és tubarózsa diszítésekkel erőlködik — mint dekoratív cifraságokkal — magyarságra jutni, hanem ez az architektúra lényegében, gerincében magyar.

□ Magyarország van itt az anyag megdolgozásában a tömegek kifejezésében és az egésznek konstruktív fölépítésében.

□ Az új állatkert objektumai a magyar építőművészet legfrissebb és legértékesebb eredményeit adják. S nekünk magyaroknak csak ez lehet a fontos, csak ez lehet az érték, — mert amit kulturális téren elérünk, az fegyver jövő fenmaradásunk harcaiban. Igen, ez oly kulturális eredmény, mely még majdan messze kihat.

□ És ezek már nem kísérletek, hanem kész eredmények.

□ Lépünk most be az új állatkert cövekekkel kijelölt újaira. Vezetőm maga az egyik művész, Zrumeczky, aki töviről-hegyire magyaráz mindenről.

□ Mindjárt a bejárónál leköti a figyelmet egy kicsi tér, melyet a hosszú majomház, s az erre merőlegesen elhelyezett rágesálók és kenguruk háza alkot. A majmok háza nagy, piros cserepes. A másik két kicsi ház egyike kék, a másika sárga-alkotta tér, csupa színes, virágos lesz. Ezután áll a fából rótt szarvas ház, melynél a karcsúság kecsét s általában az anyag feldolgozása finomságot, valami különös bájt ad. Csodás a nagy sziklacsoport, ahol majdan barlangjaik-

ban oroszlánok, tigrisek és medvék tanyáznak, a publikumtól láthatatlanul árokkal elválasztva. Ennek a sziklacsoporthoz tövében terpeszkedik az iromba kövekre szálfából összetákolt bölényház. A sziklást megkerülve, a vasút oldalán, dombok között megyünk tovább. Az egyik kised dombtetőn váracska áll. De nem olyan ismert állatkerti stafázs, hanem igazi vár, kicsiben. Van öreg tornya, udvara, kanyargós lépcsősora, rombadólt bástyái, ívei. Itt tanyáznak a kutya-félék és a baglyok... Az ív-állásokból mégegyszer visszapillantunk az előbbiekre. Csudásan szép, bámulatosan izléses távlatok nyílnak meg a szemünk előtt. Ahogyan átmegyünk a váron, a jegesmedvék és fókák végtelen ügyesen összehozott sziklacsoportja között haladva, kijutunk a tóhoz. A tó partján nyúlik a madárház, hosszú, nagy teste, melynek közepéből karcsú, magas torony szökell föl, négy sarkán apró tornyocskákkal. És ez a középső magas torony oly szellemesen összevonja az épülettestet, és oly igazán frapánsan fejezi ki azt, aminek épült — a szárnyalást, a magasba kívánczást, — hogy az gyönyörűen ingerlő csoda. S belül is, a sudár fából konstruált toronyalja, ez a kupola szerkezet, ugyancsak ezt érezteti velünk. S ha Zrumeczky építésmérnök másik házat nézzük itt, a fácnost, ugyanilyen elragadóan finom kifejezési módról számolhatunk be. A struccok szalmatető háza, a hüllők cölöpökre épített terráriumai mind-mind igazságokat, anyag igazságokat fejeznek ki magyar formanyelven. A tömegek térbeni elhelyezése, azok összeköttetése, az anyagok megválasztása, a színek festésének módja és megérzése, mind-mind színes, óriási izléses, szellemes kifejezése a magyar fantáziának.

□ Ahogyan visszapillantok a dombok, sziklák között s a letarolódott fák zúzmaraszegélyezte gallyai közül kiüti komor fejét a vár öreg tornya, olyan furesza, idemarasztó érzésem támad és szinte elvennem a kutyaaktól és a baglyoktól ezt a kincset, amelynek magyarosságát ők úgyse fogják megérteni.

□ Mert ennek az új állatkertnek, ennek a kicsi országnak más a levegője. Ez a kicsi ország, melyet kőből-fából róttak, színben festettek a művészei, olyan dicsőséges, olyan büszkeséges, hogy mihelyest lefolyik ünnepélyes megnyitása, — azoknak a művészeknek, akik értékeiket itt architektonikus formában váltották fel és fejezték ki — egyszeribe nagyon nagy neve lesz ebben a nyugati kultúra után kullogó Magyarországon. Sőt a külföldön talán még inkább!

□ Éppen ezért ezeknek a fiatal, nagy tehetségű művészeknek munkát kellene adni itthon, Magyarországon, hogy alkalmuk legyen kifejezni színes fantáziájuk álmait. Hogy magyar lelkük értékei a nemzet értékei legyenek! A művész csak alkotásaiban fejezi ki lelkét. S csak a folyton alkotó fantázia tud előre jutni! Nekünk, magyaroknak, ez annyival is értékesebb, mert minket fejez ki. Mert a mi értékeinket, a magyar értékeket veti oda a nyugat kulturájába s nekünk, kik annyit szedtünk már nyugatról, önmagunkból kell végre kialakítani kulturánkat. Így lesz ez más kultúra, mint a nyugati! És így lesz ez érték a nyugat előtt! — Leghamarabb kulturális eszközökkel érhetjük el majd azt, hogy mindenki megérzi rólunk: turáni nép vagyunk — ha majd városaink tanácsházai egyéb épületei az architektúra, a piktúra s a cultúra magyar dalait muzsikálják.

IFJ. REMETÉY DEZSŐ.

MŰVÉSZETI KRONIKA.

□ Az a nagy küzdelem, mely az utóbbi években a képzőművészetek minden ágában dúl, speciális kiállítások rendezésében csúcsosodik ki. Mindenki és minden irány a maga igazát akarja dokumentálni, publikálni és ennek persze legjobb módja a tárlat rendezés. A magyar kiállítások, egyik s legérdekesebbike volt, már különlegességénél fogva, a „Nyolcak“-é, melyek ugyan e tárlaton, csak heten vannak.

□ A nemzeti Szalon liberálisságának bizonyítéka, hogy minden művészi iránynak helyet ad a bemutatkozására.

□ Egy év előtt az »ultra modern« képzőművészek egy kised tábora egyesült, akik „új“ képeket festenek, minden tradíciót félredobva. Nagy csütörtökön tartott értekezletükön, rendes társulási formákat megtartva, alakultak meg, és mivel az ülésen éppen nyolcan voltak, a „Nyolcak“ közös nevet vették föl. Berényi Róbert, Czöbel Béla, Czigány Dezső, Márffy Ödön, Orbán Dezső, stbiek, mind-mind élénken bizonyítgatják, hogy ők semmiféle „szabálynak“ sem rabszolgái. Mindenesetre sokan vannak, kik ez irányt nem képesek megérteni — és vannak, kik tapsolnak is — azon ürügy alatt, hogy az „egyéniség“ szaba-